

Specifika českých a britských studentů ve využívání pamětních pomůcek

Hana Chýlová, Luděk Kolman, Kateřina Chamoutová

*Katedra psychologie, Provozně ekonomická fakulta, Česká zemědělská univerzita, Praha
chylova@pef.czu.cz*

Abstrakt

Příspěvek nabízí pohled studentů dvou různých zemí na oblast využívání pamětních pomůcek jako neopominutelného prvku v současném světě efektivity a výkonnosti. Z výzkumu provedeného na vzorku studentů v České republice (N=30) a vzorku studentů ve Velké Británii (N=30) se zdá, že je možné nalézt určitá specifika ve způsobu jejich využívání, která jsou pravděpodobně vázána na odlišné kulturní pozadí zúčastněných respondentů. Nalezené shody a rozdíly budou diskutovány podrobněji.

Klíčová slova: Pamětní pomůcky, studenti, Česká republika, Velká Británie

Úvod a cíl

Předkládaný příspěvek sleduje problematiku využívání pamětních pomůcek u studentů v České republice a u studentů ve Velké Británii. Zejména bude kladen důraz na rozdílné přístupy v jejich využívání a na vlivy různých faktorů s tím potenciálně souvisejících.

Pamětní pomůcky se obvykle rozdělují na externí a interní. Interní pamětní pomůcky jsou často řazeny mezi prostředky ke zlepšení fungování paměti. Například Schacter (2001) mezi jednotlivými kroky ke snížení frekvence výskytu selhání paměti uvádí potřebu vytvoření dobrých vodítek – mnemotechnických pomůcek. Traduje se, že název získaly mnemotechnické pomůcky po řecké bohyni paměti – Mnemosyne. Těchto užitečných pomůcek, které pomáhají vybavit určité obsahy z paměti je celá řada, mezi nejčastěji užívanými patří drama, akronymy, říkanky, vizualizace atd. (Caroselli, 2003).

Intons-Peterson a Fournier (1986) provedly studii zaměřenou na využívání pamětních pomůcek v různých situacích u studentů. Ukazuje se, že laboratorně častěji zkoumané interní pamětní pomůcky jsou v běžném životě užívány pouze v některých situacích, zatímco velice často jsou, v závislosti na situaci, respondenty využívány externí pamětní pomůcky. Nejčastěji jsou externí pamětní pomůcky využívány v situacích vyžadujících zapamatovat si vykonání úkolu v budoucnu (spíše než zapamatování si skutečnosti z minulosti), k zapamatování prostorového úkolu spíše než verbálního úkolu a k zapamatování si provedených úkonů v minulosti nežli zapamatování si informací z minulosti. Externí pamětní pomůcky jsou respondenty označovány jako spolehlivější, snáze použitelné, přesnější a proto preferovanější.

Preference užívání různých pamětních pomůcek v různých situacích studenty byla studována již

v osmdesátých letech dvacátého století ve Velké Británii (Harris, 1980). Závěry z tohoto výzkumu uvádějí také, že externí pamětní pomůcky jsou touto skupinou studentů využívány častěji než interní, nicméně je zdůrazňována skutečnost, že nejčastěji užívanou technikou zapamatování musí být technika interní, ačkoli často není vůbec považována za techniku jako takovou.

Cílem předkládaného příspěvku je přispět k porozumění využívání pamětních pomůcek také ze strany respondentů/studentů z jiného než anglosaského socio-kulturního prostředí, jmenovitě studentů z ČR. Interkulturní dovednosti jsou považovány za hlavní kritéria úspěchu v globálním obchodním světě (Sizoo, 2004) a proto je na místě sledovat interkulturní odlišnosti z mnoha různých úhlů. Na základě vlastních zkušeností se autoři příspěvku domnívají, že je možné nalézt vysvětlení k určitým odlišnostem mezi využíváním pamětních pomůcek, které může být vázané na odlišné socio-kulturní pozadí zúčastněných respondentů, tedy že tendence k volbě využívání jednotlivých konkrétních pamětních pomůcek jsou ovlivněny zvyklostmi, postoji a sociálními vztahy obvyklými pro danou společnost.

Metodika, výsledky a jejich interpretace

Ke sběru dat bylo využito seznamu pamětních pomůcek vytvořeného na základě výzkumu Harrise (1980), kde respondenti vybírali pamětní pomůcky které skutečně užívají.

Sběr dat probíhal na dvou skupinách respondentů – studentů z Velké Británie a studentů z České republiky. V první fázi byla sebrána data od skupiny 30 studentů denního studia University of Glamorgan. Věkové rozložení v tomto souboru respondentů se pohybuje mezi 20-25 lety. Soubor je složen z 18 žen a 12 mužů.

Druhá skupina respondentů se skládá z 30 studentů denního studia České zemědělské univerzity. Věkové složení respondentů se pohybuje v rozmezí 19-24 let. V souboru respondentů je 11 mužů a 19 žen.

Rozdíly ve složení obou skupin respondentů jsou pouze drobné a pro účely této práce se domníváme, že podobnost skupin dostačuje k tomu, aby bylo možno porovnat navzájem výstupy z šetření.

Výstupy jsou uvedeny v následujících tabulkách a budou dále interpretovány.

Externí pamětní pomůcka (ČZU, ČR)	Četnost užívání	Užívání v procentech
Mobilní telefon, počítač	21	70
Lístečky	20	67
Budíky	3	10
Diář	18	60
Žádání druhých	16	53
Věci připravené v cestě	16	53
Uzel na kapesníku	0	0
Psaní na ruku	1	3

Tabulka č. 1: Užívání externích pamětních pomůcek – studenti ČZU

Interní pamětní pomůcka (ČZU, ČR)	Četnost užívání	Užívání v procentech
Říkanky	7	23
Vytvoření vět – smysl	8	27
Vizualizace	5	17
Absurdity	6	20

Tabulka č. 2: Užívání interních pamětních pomůcek – studenti ČZU

Externí pamětní pomůcka (Glamorgan, GB)	Četnost užívání	Užívání v procentech
Mobilní telefon, počítač	22	73
Lístičky	25	83
Budíky	30	100
Diář	11	37
Žádání druhých	28	93
Věci připravené v cestě	22	73
Uzel na kapesníku	0	0
Psaní na ruku	22	73

Tabulka č.3: Užívání externích pamětních pomůcek – studenti University of Glamorgan

Interní pamětní pomůcka (Glamorgan, GB)	Četnost užívání	Užívání v procentech
Říkanky	6	20
Vytvoření vět – smysl	9	30
Vizualizace	4	13
Absurdity	8	27

Tabulka č. 4: Užívání interních pamětních pomůcek – studenti University of Glamorgan

Interní pamětní pomůcky jsou oběma soubory respondentů využívány v poměrně malé míře (viz tabulky č. 2 a č. 4), pokud to striktně nevyžaduje samotný princip situace, snaží se studenti těmto pomůckám vyhnout a využívat externí pamětní pomůcky. Tato snaha byla zaznamenána i v případě zkuškového období, kdy je využívání externích pamětních pomůcek zakázáno a uváděná tendence tak přináší studentům četná rizika. Pokud to však situace nutně vyžaduje, obě skupiny respondentů se ponejvíce snaží vkládat smysl tam, kde ho sami nevidí (vytvoření vět) – přestože je tato interní pamětní pomůcka nejužívanější u obou souborů (až 30 % respondentů), je i toto její užívání ve srovnání s využíváním externích pamětních pomůcek nižší. Studenti obou souborů uvádějí jako hlavní nevýhody interních pomůcek jejich nižší spolehlivost a vyšší náročnost při přípravě (podobně jak bylo uváděno v úvodní části tohoto příspěvku).

Dále se podrobněji zaměříme především na externí pamětní pomůcky (tabulky č. 1 a č. 3), které jsou využívány ve znatelně vyšší míře a jsou oblíbenější. Jejich konkrétní užívání nese u každé skupiny respondentů jisté specifické znaky.

Četnost užívání mobilního telefonu nebo počítače jako pomůcky je v obou skupinách téměř shodná, domníváme se, že tuto skutečnost je možné považovat za důsledek mohutného rozšíření mobilních telefonů a PC v obou zemích (v posledních letech především v ČR). Zejména ve věkové skupině sledované v předkládané studii se již staly tyto prostředky zcela běžnými součástmi denního života. Rozdíl (16 %) byl zaznamenán v užívání lístečků s poznámkami – zatímco je běžně užívá 67 % našich studentů, ve Velké Británii tuto metodu užívá celých 83 % studentů. V současnosti jsou již v obou zemích „lepící lístečky“ snadno dostupné a často používané, ačkoli v dřívějších letech byly běžnější v Británii – případně by bylo možné toto hledisko „obvyklostí“ vzít v úvahu při zvažování uváděného rozdílu. Je ale otázkou, zda roli nehrají i některé další faktory, například Hofstede (1980) zařazuje Brity na základě své rozsáhlé studie mezi národy vyznačující se relativně vysokým individualismem, který označuje jako nezávislý individualismus. Jak se ještě přesvědčíme dále, některá další zjištění toto označení potvrzují, jiná jsou v tomto smyslu ve spojitosti s využíváním pamětních pomůcek spíše méně jednoznačná.

Výrazný rozdíl byl zachycen v užívání budíků. Zatímco pouhých deset procent našich studentů uvedlo tuto pomůcku jako jednu z těch, které využívají, ve druhé skupině respondentů se k jejímu používání přihlásilo plných sto procent všech studentů. Je možné hledat různé příčiny tohoto rozdílu – lze se domnívat, že naši studenti využívají místo budíků jiné pomůcky – např. žádají své blízké, přátele, eventuálně využívají mobilní telefony, počítače apod. Lze spekulovat, že vzhledem k jinému zaměření studovaných univerzit mají studenti také jinou míru povinností. Na druhou stranu nižší míra využívání budíků takto také nemůže být zcela uspokojivě vysvětlena, neboť mnoho studentů ČZU při studiu pracuje a zvyšuje tak svou celkovou vytíženost jiným způsobem. S existencí pracovních povinností u studentů ČZU, případně množstvím dalších zájmů, souhlasí také šedesátiprocentní využívání diářů v této skupině respondentů, oproti pouze 37 % využívání britskými studenty. Zdá se, že ze způsobu využívání pamětních pomůcek u studentů obou zemí se rýsuje jakoby relativně vyšší míra samostatnosti u studentů ČZU, která je pravděpodobně dokreslována také nižší mírou žádání druhých o připomenutí (53 %) než je tomu u druhé skupiny respondentů (93%). Kombinace užívání dvou posledně jmenovaných položek našimi studenty by mohla být vnímána jako určitá tendence spolehnout se spíše na sebe, než na druhé. Jako připomínku si věci připraví do cesty 53 % českých studentů, oproti 73 % studentů britských. Na ruku si poznámky stále píše 73 % britských studentů, ale z českých studentů se k využívání této pomůcky hlásí pouze jeden student.

Uzel na kapesníku, nejznámější příklad externí pamětní pomůcky, již v současnosti nevyužívá ani jeden z respondentů z obou souborů – zjevně byl nahrazen modernějšími způsoby připomenutí.

Závěr a diskuse

Můžeme uzavřít, že pamětní pomůcky jsou velice užitečnou a hojně využívanou pomůckou, jejíž celkové užívání ve sledovaných souborech nevykazuje zjevnou závislost na socio-kulturním prostředí sledovaných respondentů. Ve shodě se zjištěními citovanými v úvodu tohoto příspěvku jsou i v obou

našich souborech preferovány externí pamětní pomůcky oproti užívání interních pamětních pomůcek. Rozdíly mezi soubory respondentů byly zaznamenány především v oblasti využívání externích pamětních pomůcek. Přestože porovnávané skupiny studentů jsou co do svého složení ve většině charakteristik velice podobné, liší se svou národností. Výsledky šetření vykazují specifika pro jednotlivé skupiny. Velice pravděpodobně mohou proto být tyto odlišnosti připisovány právě národnostním specifikům příslušných respondentů, jejich odlišnému socio-kulturnímu zázemí.

Britští studenti využívají častěji než studenti čeští zejména budíků, žádání druhých o připomenutí, dále pak také „lepících lístečků“, častěji si píší poznámky na ruku a připravují si věci do cesty. U studentů ČZU převažuje ve srovnání s druhou skupinou pouze využívání diáře, zřetelně méně se také spoléhají na druhé (žádání druhých o připomenutí). Na základě výše předložených zjištění, se zdá, že volba pamětních pomůcek u studentů ČZU je v mnohých ohledech samostatnější, než u studentů z University of Glamorgan. Zde by mohla být hledána souvislost také s obvyklým postojem k univerzitnímu vzdělávání v ČR (konkrétně na ČZU, která má samozřejmě i svá lokální specifika), kde většina studentů vedle denního studia ještě alespoň na částečný úvazek pracuje, zatímco v Británii jsou většinou studenti denního studia do tohoto plně ponořeni a plně vyhovují obrazu studenta, který u nás bývá často v určité kolizi se studentem/pracujícím.

Domníváme se, že podrobnější posouzení významnosti naznačených rozdílů v užívání pamětních pomůcek uváděnými skupinami respondentů pomocí statistických metod, na větším výběrovém souboru, by mohlo přispět k hlubšímu porozumění interkulturních odlišností i z méně obvyklého úhlu pohledu.

Literatura

CAROSELLI, M. 2003. Maximize your memory: improve your memory to present better, work more efficiently, and lower stress - Development Formerly Your Career. *Training and Development* [online]. May, 2003 [cit. 2006-08-30]. Dostupné z WWW: <http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m0MNT/is_5_57/ai_101448828>.

HARRIS, J. E. 1980. Memory aids people use: Two interview studies. *Memory and Cognition*. 1980, Vol. 8 (1), s. 31-38.

HOFSTEDE, G. 1980. In Berry, J. W.; Poortinga, Y. H.; Segall, M. H. & Dasen, P. R. *Cross-cultural psychology*. Cambridge: Cambridge University Press 1992, s. 54 – 55.

INTONS-PETERSON, J.M.; FOURNIER, J. 1986. External and Internal Memory Aids: When and How Often Do We Use Them? *Journal of Experimental Psychology: General*, 1986, Vol 115, No. 3, s. 267 – 280.

SCHACTER, D. L. 2001. Why the brain forgets: it's perfectly normal for your memory to occasionally let you down. Here's why - Nurture The Whole You. *Natural Health* [online]. Oct-Nov 2001. [cit. 2006-08-31] Dostupné z WWW:
<http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m0NAH/is_8_31/ai_80120500>.

SIZOO, S. 2004. Developing cross-cultural skills of international business students: an experiment. *Journal of Instructional Psychology* [online]. June 2004. [cit. 2006-08-30]. Dostupné z WWW:
<http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m0FCG/is_2_31/ai_n6130128>.